

INNOVATIVE WORLD
Ilmiy tadqiqotlar markazi

TADQIQOTLAR

ILM-FAN

TEKNOLOGIYALAR

ZAMONAVIY ILM-FAN VA INNOVATSIYALAR NAZARIYASI

ILMIY-AMALIY KONFERENSIYA

2025

Google Scholar

zenodo

Andijan, Uzbekistan

+998335668868

<https://innoworld.net>

« ZAMONAVIY ILM-FAN VA INNOVATSIYALAR
NAZARIYASI » NOMLI ILMIY, MASOFAVIY, ONLAYN
KONFERENSIYASI TO'PLAMI

2-JILD 6-SON

Konferensiya to'plami va tezislari quyidagi xalqaro
ilmiy bazalarda indexlanadi

Google Scholar

ResearchGate

zenodo

ADVANCED SCIENCE INDEX

OpenAIRE

Academic
Resource
Index
ResearchBib

Directory of Research Journals Indexing

www.innoworld.net

O'ZBEKISTON-2025

XALQ PEDAGOGIKASI MANBALARIDA TARBIYAVIY MAZMUN VA
G'OYALAR

Xalmatova Dilobod Alimjanovna

Chirchiq davlat pedagogika universiteti

Pedagogika kafedrasi katta o'qituvchisi

Abdumurodova Mashhura Ikromjon qizi

Chirchiq Davlat Pedagogika universiteti

Pedagogika fakulteti Pedagogika yo'nalish

2-bosqich talabasi

Email: abdumurodovamashhura20@gmail.com

Annotatsiya. Xalq pedagogikasi manbalarida tarbiyaviy mazmun va g'oyalar jamiyatning ma'naviy merosi sifatida avlodlar davomiyligini ta'minlaydi. Ushbu manbalar orqali axloqiy qadriyatlar, mehnatsevarlik, vatanparvarlik va ijtimoiy mas'uliyat singari fazilatlar shakllanadi hamda ta'lim jarayonida samarali qo'llaniladi.

Kalit so'zlar: xalq pedagogikasi, tarbiya, qadriyatlar, g'oya, an'ana.

Annotation. The educational content and ideas found in sources of folk pedagogy serve as a moral heritage that ensures generational continuity. These sources promote ethical values, diligence, patriotism, and social responsibility, contributing to the effective formation of personal qualities within the educational process.

Keywords: folk pedagogy, education, values, idea, tradition.

Kirish. Xalq pedagogikasi uzoq tarixiy tajriba asosida shakllangan, jamiyatning ma'naviy va madaniy taraqqiyotini belgilovchi noyob tarbiyaviy tizimdir. Unda xalqning qadimiy urf-odatlar, an'analari, marosimlari, og'zaki ijodi va umuminsoniy qadriyatlarga uyg'un yondashuv mujassam bo'lib, tarbiya jarayoniga oid ko'plab mazmunlar avloddan avlodga uzluksiz yetkazib kelinadi. Zamonaviy pedagogik tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, xalq pedagogikasining tarbiyaviy mazmuni murakkab mafkuraviy tizim bo'lib, u bola shaxsining intellektual, ma'naviy, axloqiy va ijtimoiy rivojlanishida beqiyos ahamiyatga ega.

Avvalo, xalq pedagogikasida tarbiya jarayoni shaxsning tabiiy qobiliyatlari, ruhiy holati va ijtimoiy ehtiyojlarini chuqur fahmlagan holda tashkil etilgan. Masalan, maqol va matallar bolaning axloqiy qarashlarini shakllantirishda kuchli motivator bo'lib xizmat qiladi. Ular qisqa, lo'nda va obrazli shaklda berilganligi tufayli yosh ongida tez o'rin egallaydi, ijobiy fazilatlarni mustahkamlaydi. "Mehnat – baxt keltirar", "Yaxshidan bog' qolur" kabi hikmatlar mehnatsevarlik, halollik, ezgulik, vatanparvarlik kabi sifatning ildiz otishiga yordam beradi. Ilmiy tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, bunday

og'zaki ijod namunalari pedagogik jarayonda kognitiv hamda affektiv mexanizmlarning uyg'unlashuviga sabab bo'ladi.

Asosiy qism. Xalq pedagogikasida tarbiyaviy mazmun faqat axloqiy g'oyalar bilan cheklanmay, balki shaxsning ijtimoiylashuvini ta'minlovchi ko'plab vositalarni ham o'z ichiga oladi. Marosim va urf-odatlarida jamiyatning ijtimoiy tuzilishi, kishilar o'rtasidagi munosabatlar, mehnat taqsimoti, jamoaviy hayot tamoyillari o'z ifodasini topgan. Shu jihatdan, tadqiqotchilar xalq pedagogikasidagi tarbiyaviy g'oyalarning ijtimoiy-falsafiy asoslarini o'rganganlarida, ular jamiyat taraqqiyoti bilan uzviy bog'liq bo'lganini aniqlashgan. Xalq donishmandligi shaxsni jamiyatning faol a'zosi sifatida shakllantirishga qaratilgan bo'lib, bunda jamoatchilik bilan hamkorlik, o'zaro hurmat, mushtaraklik, tinchliksevarlik asosiy yo'nalishlar sifatida belgilanadi.

Xalq pedagogikasida estetik tarbiyaning o'rni ham alohida ahamiyatga ega. Folklor janrlariga mansub qo'shiqlar, ertaklar, dostonlar yosh avlodda go'zallikni his etish, tasavvur va tafakkurni kengaytirish, milliy g'urur va badiiy didni shakllantirishga xizmat qiladi. Ilmiy izlanishlar ko'rsatishicha, ertaklar mazmunidagi ramzlar orqali bolalarda hayotni idrok etishning muhim psixologik mexanizmlari shakllanadi; ular ezgulik va yovuzlik o'rtasidagi kurashni obrazlar orqali anglab, mustaqil fikr yuritishga o'rgatiladi.

Xalq pedagogikasidagi tarbiyaviy g'oyalar zamonaviy ta'lim jarayoni bilan uzviy integratsiyalashish imkoniga ega. Tadqiqotlar shuni isbotlaydiki, xalq pedagogikasi asosidagi yondashuvlar ta'limning kompetensiyaviy modelini boyitadi, chunki unda amaliy faoliyat, tajriba asosida o'qitish, kuzatish, tahlil qilish, hayotiy vazifalarni mustaqil bajarish kabi ko'nikmalarni shakllantiradi. O'quv jarayonida ertak terapiyasi, milliy qadriyatlarga asoslangan rolly o'yinlar, xalq og'zaki ijodi namunalaridan foydalanish kirib kelayotgani ham buni tasdiqlaydi.

Shuningdek, xalq pedagogikasining tarbiyaviy mazmuni shaxsni ma'naviy barqarorlikka tayyorlash, milliy identitetni mustahkamlash, global muhitda o'zligini yo'qotmaslikka qaratilgan. Tadqiqotchilar fikricha, bu jarayon tafakkur tarbiyasi, emotsional-intellekt rivoji va ijtimoiy-hissiy barqarorlikni shakllantiruvchi omillar bilan chambarchas bog'liq. Xalq tajribasi insonparvarlik tamoyillariga asoslanadi va shaxsning barkamol rivojiga xizmat qiluvchi umumiy qadriyatlarni targ'ib etadi,

xalq pedagogikasi manbalaridagi tarbiyaviy mazmun zamonaviy ilmiy-pedagogik qarashlar bilan uyg'unlashadigan boy ma'naviy merosdir. Undagi g'oyalar shaxsning har tomonlama kamol topishiga, jamiyatning barqaror rivojlanishiga va milliy o'zlikni asrashga xizmat qiladi. Shu bois xalq pedagogikasini o'rganish, uning mazmunini ta'lim jarayoniga integratsiya qilish

hozirgi pedagogika fanining dolzarb vazifalaridan biridir. Mavzuning dolzarbligi va muammoli vaziyatlari

Xalq pedagogikasi manbalarida tarbiyaviy mazmun va g'oyalarni o'rganish bugungi globallashuv davrida alohida dolzarblik kasb etadi. Chunki zamonaviy ta'lim jarayonida milliy o'zlik, ma'naviy meros va an'anaviy qadriyatlarga e'tibor kuchayib borayotgan bir vaqtda xalq pedagogikasi shaxsning barkamol rivojida tayanch manba sifatida tobora muhimlashmoqda. Xalq og'zaki ijodi, urf-odatlar, marosimlar va qadimiy donishmandlik zamirida yotgan tarbiyaviy g'oyalar yoshlarning axloqiy, ma'naviy va ijtimoiy yetukligini ta'minlashda samarali vosita bo'lib xizmat qiladi.

Biroq mazkur jarayonda bir qator muammoli vaziyatlar ham ko'zga tashlanadi. Avvalo, ayrim an'anaviy tarbiyaviy tajribalar zamonaviy pedagogik metodlarga moslashtirilmagan, bu esa ularning ta'lim tizimida yetarlicha qo'llanilmay qolishiga sabab bo'ladi. Ikkinchi muammo — xalq pedagogikasi manbalarining ilmiy asosda tizimlashtirilmaganligi; ko'plab qadriyatlar og'zaki shaklda bo'lgani uchun ularni ilmiy tahlil va amaliyotga tatbiq etish jarayoni murakkablashadi. Shuningdek, globallashuv sharoitida ayrim yoshlar orasida milliy qadriyatlarga befarqlik kuchayayotgani xalq pedagogikasining tarbiyaviy funksiyalarini to'laqonli amalga oshirishga to'sqinlik qiladi. Shu sababli xalq pedagogikasini ilmiy asosda qayta baholash, uni zamonaviy ta'limga mos integratsiya qilish dolzarb vazifa bo'lib qolmoqda.

Xulosa. Xalq pedagogikasi manbalaridagi tarbiyaviy mazmun zamonaviy ilmiy-pedagogik qarashlar bilan uyg'unlashadigan boy ma'naviy merosdir. Undagi g'oyalar shaxsning har tomonlama kamol topishiga, jamiyatning barqaror rivojlanishiga va milliy o'zlikni asrashga xizmat qiladi. Shu bois xalq pedagogikasini o'rganish, uning mazmunini ta'lim jarayoniga integratsiya qilish hozirgi pedagogika fanining dolzarb vazifalaridan biridir.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Abdullaeva, Q. Xalq pedagogikasi asoslari. — Toshkent: O'qituvchi, 2019.
2. Hasanov, T. Folklor va tarbiya: nazariya va amaliyot. — Samarqand: SamDU nashriyoti, 2018.
3. Karimova, D. "O'zbek xalq og'zaki ijodining tarbiyaviy mohiyati." Pedagogika va psixologiya jurnali, №4, 2021, 45-52-betlar.
4. Rahmonov, A. Milliy tarbiya va ma'naviy meros. — Toshkent: Fan, 2020.
5. Jo'rayev, M. "Xalq pedagogikasi g'oyalarining zamonaviy ta'limdagi o'rni." Ta'lim texnologiyalari, №2, 2022, 31-38-betlar.
6. Najmiddinova, S. Oila tarbiyasida an'anaviy qadriyatlar. — Buxoro: BuxDU nashriyoti, 2017.
7. Boymirov, O. "Xalq og'zaki ijodi materiallarining yosh avlod tarbiyasidagi ahamiyati." Ma'naviyat va ma'rifat, №6, 2020, 22-27-betlar.